

НАСТАВНОМ И НАУЧНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Братислава Илића,
дипл.инж.арх.

Одлуком Наставног и научно-уметничког већа Факултета бр. 01-2033/2-12.3 од 27.11.2023. године, именовани су чланови Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Братислава Илића, дипл.инж.арх. под насловом:

”БЕОГРАДСКИ САЈАМ - СИНТЕЗА АРХИТЕКТУРЕ И ГРАЂЕВИНСКОГ
ИНЖЕЊЕРСТВА (1953-1957)”

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Братислав Илић дипл.инж.арх. уписао је Докторске академске студије на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, школске 2005/2006. године. Кандидат је положио све испите предвиђене наставним програмом студија и остварио 120 ЕСПБ бодова. Након исписа на лични захтев, у школској 2021/2022. години, извршено му је признавање положених испита и одобрен поновни упис на трећу годину докторских академских студија.

На основу члана 106. Статута Универзитета у Београду - Архитектонског факултета („Сл. билтен Факултета”, бр. 129/22 – пречишћен текст и 132/23), а у вези са чланом 26. Правилника о докторским академским студијама на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету („Сл. билтен АФ”, бр. 122/20) и Одлуке Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 10. априла 2023. године, Наставно и научно-уметничко веће Факултета је, на седници одржаној дана 24. априла 2023. године, донело одлуку број 01-582/2 - 4.9 од 24. априла 2023. године којом је образована Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Братислава Илића,

дипл.инж.арх. под насловом ”Београдски сајам - синтеза архитектуре и грађевинског инжењерства (1953-1957)” у саставу:

- др Владан Ђокић, редовни професор Универзитета у Београду, Архитектонског факултета, члан Комисије
- др Александра Ненадовић, доцент Универзитета у Београду, Архитектонског факултета, члан Комисије
- др Владан Николић, ванредни професор Универзитета у Нишу, Архитектонско-грађевинског факултета у Нишу, члан Комисије

На основу члана 108. Статута Универзитета у Београду - Архитектонског факултета („Сл. билтен Факултета”бр. 129/22 – пречишћен текст и 132/23,), и члана 30. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Сл. билтен АФ”, бр. 122/20) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 06. јуна 2023. године, Наставно и научно-уметничко веће Факултета је, на седници одржаној 26. јуна 2023. године, донело одлуку број 01-886/2-8.7 да се Братиславу Илићу дипл.инж.арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом „Београдски сајам - синтеза архитектуре и грађевинског инжењерства (1953-1957)“ и да се за ментора именује проф. др Александар Игњатовић.

Новембра 2023. године, завршену докторску дисертацију кандидат је, уз сагласност ментора, предао на Веће докторских студија. На основу извештаја програма iThenticate приликом провере оригиналности докторске дисертације, утврђено је подударане од 4%.

На основу члана 109. и члана 110. Статута Универзитета у Београду - Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ”, бр. 129/22 – пречишћен текст и 132/23) а у вези са чланом 34. Правилника о докторским студијама Универзитета у Београду – Архитектонског факултета („Сл. билтен АФ”, бр. 122/20) и Одлуком Већа докторских студија Факултета од 20. новембра 2023. године, Наставно и научно - уметничко веће Факултета је, на седници одржаној дана 27. новембра 2023. године, донело одлуку број 01-2033/2-12.3 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Братислава Илића, под насловом „Београдски сајам - синтеза архитектуре и грађевинског инжењерства (1953-1957)“, чији је ментор др Александар Игњатовић, редовни професор Архитектонског факултета, у саставу:

- др Владан Ђокић, редовни професор Универзитета у Београду, Архитектонског факултета, члан Комисије
- др Александра Ненадовић, доцент Универзитета у Београду, Архитектонског факултета, члан Комисије
- др Владан Николић, ванредни професор Универзитета у Нишу, Архитектонско-грађевинског факултета у Нишу, члан Комисије

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада образовно-научном пољу техничко-технолошких наука, научној области Архитектура и урбанизам, односно ужој научној области Архитектура, за коју је матичан Архитектонски факултет у Београду. Ментор предметне дисертације је др

Александар Игњатовић, редовни професор Универзитета у Београду Архитектонског факултета.

Списак радова који квалификују проф. др Александра Игњатовића за ментора докторске дисертације:

Ignjatović, Aleksandar. „Out of the Sands, to Span the Future: The Architectural Image of Yugoslav Socialism in Belgrade”. *Centropa* 13, 1 (2013): 49–63.

Игњатовић, Александар. „Усавршена природа: Београдски сајам (1953–1957)”. *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 41 (2013): 181–203.

Ignjatović, Aleksandar. „National Unity through Regional Diversity: Architecture as Political Reform in Yugoslavia, 1929–1941”. In *Proceedings of the 2nd international conference of the European architectural history network*, eds. Hilde Heynen and Janina Gosseye, 320–325. Brussels: Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten & Contactforum, 2012.

Ignjatović, Aleksandar. „Tranzicija i reforme: arhitektura u Srbiji 1952–1980”. U *Istorija umetnosti u Srbiji XX vek. Tom 2, Realizmi i modernizmi oko hladnog rata*, ur. Miško Šuvaković i dr., 689–710. Beograd: Orion art, 2012.

Ignjatović, Aleksandar. „Modern States, Ancient Nations: Balkan National Pavilions at the Paris World Exhibitions in the Twentieth Century”. In *Visual and Performing Arts: Abstract Book From the 2nd Annual International Conference on Visual and Performing Arts*, ed. Gregory T. Papanikos, 41–42. Athens: Athens Institute for Education and Research, 2011.

Ignjatović, Aleksandar. „Peripheral Empire, Internal Colony: Yugoslav National Pavilions at the Paris World Exhibitions in 1925. and 1937”. *Centropa* 8, 2 (2008): 186–197.

Manojlović Pintar, Olga i **Aleksandar Ignjatović.** „Prostori selektovanih memorija: Staro sajmište u Beogradu i sećanje na Drugi svetski rat”. U *Kultura sjećanja: 1941. Povijesni lomovi i savladavanje prošlosti*, ur. Sulejman Bosto, Tihomir Cipek i Olivera Milosavljević, 95–112. Zagreb: Disput, 2008.

Игњатовић, Александар. „Политика представљања југословенства: југословенски павиљон на Светској изложби у Паризу 1937. године”. *Годишњак за друштвену историју* 11, 2/3 (2006): 65–83.

Игњатовић, Александар. „Југословенски идентитет у архитектури између 1904. и 1941. године”. Докторска дисертација, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 2005.

Stojiljković, Danica and **Aleksandar Ignjatović.** „Towards an authentic path: Structuralism and architecture in socialist Yugoslavia”. *Journal of Architecture* 24, 6 (2019): 853–876.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Братислав Илић рођен је 13. децембра 1977. године у Сокобањи. Основно и средње образовање стекао је у Београду. Звање дипломираног инжењера архитектуре стекао је 2003. године са просечном оценом током студирања 8,75 и оценом 10 на дипломском раду под менторством професора Миодрага Мирковића на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Докторске академске студије завршио је са просечном оценом 9,78. Током периода од 1999/2000 академске године до 2003/2004 био је ангажован као спољни сарадник у настави основних академских студија на Архитектонском факултету, у оквиру предмета Конструктивни системи и изборног предмета Просторне структуре под руководством професора др Миодрага Несторовића. Од 2004/2005 академске године запослен је у звању асистент приправник, а од 2008/2009. до 2011. године у звању асистент на Универзитету у Београду, Архитектонски факултет, на катедри за статику конструкција, односно касније Департману за архитектонске технологије, радећи на предметима: конструктивни системи, механика и отпорност материјала, просторне структуре, бетонске конструкције, статика конструкција, принципи конструисања архитектонских објеката, конструктивне карактеристике примењених материјала, Студио пројекат 2-АТ, Студио пројекат М05-АТ, Тематско истраживање, Мастер теза, Мастер пројекат и Мастер завршни рад.

Учесник је већег броја пројеката финансираних од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја, аутор великог броја научних и стручних радова, пројеката и реализација у земљи и иностранству. Кроз спрегу науке и праксе професионално искуство стицао је у архитектонским бироима: Отако Consultants (Москва), бироу проф. Миодрага Мирковића (Београд), проф. др Kerenyi Jozsef (Будимпешта), Мijic Architects (Римини) и у инжењерском бироу проф. др Милорада Ристића (Београд), а 2008. године основао је пројектни биро Ентазис у Београду. У периоду 2011–2017. године радио је на пословима управљања инвестиционим пројектима финансираним из међународних фондова у области образовања, науке, комуналне и јавне инфраструктуре, енергетске ефикасности и социјалног становања у Србији: од 2011. у Министарству просвете, науке и технолошког развоја; 2013. године у Министарству регионалног развоја; 2014–2017. године у Јединици за управљање пројектима Владе Републике Србије. Од 2017. године ангажован је на истим пословима као независни технички експерт у области социјалног становања, унапређења рада јавног сектора, инфраструктуре и енергетске ефикасности јавних објеката.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Дисертација под насловом „Београдски сајам - синтеза архитектуре и грађевинског инжењерства (1953-1957)“ има укупно 350 нумерисаних страна, од тога 158 страна текста. Основни текст дисертације је подељен у три 3 главе. На почетку дисертације, пре основног текста, на укупно 7 страна налазе се: насловне стране дисертације на српском и енглеском језику, подаци о ментору и члановима комисије, резиме на српском и енглеском језику и садржај рада. Након основног текста дати су: списак скраћеница на једној страни, списак литературе на 22 стране, прилози на 145 страна и списак слика и извора наведен на 18 страна, те преглед извора илустрација на 23 стране, након којих следи биографија аутора. Рад садржи 379 слика и 1 табелу. На крају рада, дате су изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

Садржај дисертације је следећи:

УВОД

Уводне напомене о теми.....	1
Проблем и предмет истраживања.....	4
Циљеви и задаци истраживања.....	6
Полазне хипотезе истраживања.....	6
Научна оправданост и методе истраживања.....	9
Очекивани резултати и научни допринос истраживања.....	10

ГЛАВА I

1. АРХИТЕКТУРА МАСОВНИХ ДОГАЂАЈА У СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ НАКОН ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА.....	12
1.1. Архитектонске концепције јавних објеката за масовне догађаје у Југославији.....	12
1.2. Просторне концепције сајамских изложби у Југославији.....	17
1.2.1. Загребачки велесајам.....	19
1.2.2. Господарско Разставишче у Љубљани.....	21
1.2.3. Скопски сајам.....	24
1.2.4. Новосадски сајам.....	25
1.2.5. Београдски сајам.....	27
1.2.6. Лесковачки сајам.....	28
1.3. Утицај светских изложби на развој концепта савременог сајма у Београду.....	32
1.3.1. Развој светских изложби.....	33
1.3.2. Светске изложбе, сајам и механизми излагачког процеса.....	39

ГЛАВА II

2. БЕОГРАДСКИ САЈАМ: РАЗВОЈ ПРОСТОРНИХ КОНЦЕПЦИЈА.....	49
2.1. Парадигма развоја сајма у Београду.....	51
2.2. Архитект Милорад Пантовић.....	66
2.2.1. Период пре Другог светског рата.....	66
2.2.2. Период пре конкурса за Београдски сајам.....	67
2.2.3. Ле Корбизје.....	70
2.3. Конкурс за Београдски сајам 1953. године.....	74
2.3.1. Конкурс.....	79
2.4. Урбанистички концепти Београдског сајма.....	84
2.5. Архитектонски концепти Београдског сајма.....	93

ГЛАВА III

3. БЕОГРАДСКИ САЈАМ: ИНЖЕЊЕРСКО-ТЕХНОЛОШКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ПРОЈЕКТОВАЊА И ГРАЂЕЊА.....	105
--	-----

3.1.	Теорија и пракса конструктивних система у послератној Југославији.....	106
3.1.1.	Обнова мостова као велика школа инжењера.....	109
3.1.2.	Приказ изведених објеката великих распона, неизведених пројеката и конкурских решења.....	112
3.1.3.	Допринос Института ИМС: спона научноистраживачког рада и праксе; серијска производња; накнадно преднапрезање.....	115
3.1.4.	Теоријски и практични допринос југословенског инжењерства у архитектури: компаративни приказ са светским кретањима.....	126
3.2.	Формирање просторне концепције хале бр. 1 преднапрегнутим линијским лучним системима Бранка Жежеља.....	134
3.3.	Формирање просторних концепција изложбених хала бр. 2 и 3 танким преднапрегнутим љускама Милана Крстића.....	143
	ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	149
	СКРАЋЕНИЦЕ.....	159
	ЛИТЕРАТУРА.....	160
	ПРИЛОЗИ И ИЗВОРИ ИЛУСТРАЦИЈА.....	182
	БИОГРАФИЈА АУТОРА	
	Изјава о ауторству	
	Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада	
	Изјава о коришћењу	

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Рад садржи увод, три поглавља и закључна разматрања. У уводном поглављу се разматрају проблем и предмет истраживања, износе циљеви и задаци истраживања, дефинишу полазне хипотезе, дефинишу и описују научне методе истраживања уз дискусију о научној оправданости истраживања у односу на очекиване резултате и њихову практичну примену. Дисертација у ширем смислу истражује синтезу инжењерства и архитектонско-урбанистичког концепта јавних манифестационих комплекса у Југославији у послератном периоду, као специфичан случај интегрисаног приступа пројектовању који је, у ужем смислу, оцртан кроз комплексан пројектни програм Београдског сајма. У фокусу истраживања је утицај конструктивних система на коначни архитектонски дискурс објеката великих распона изграђених на Београдском сајму као и његов шири урбанистички контекст. Проблем истраживања представљају бројна прожимања у креирању Београдског сајма која обједињују поља уметности, архитектуре, инжењерства, урбанизма и друштвено политичког простора.

У првом поглављу сагледава се садржај архитектонских и урбанистичких концепција јавних објеката манифестационе архитектуре, затим настанак сајамско-изложбених комплекса у послератној Југославији са посебним освртом на интернационални и национални контекст развоја Београдског сајма кроз визуру историјског утицаја развоја тржишта и светских изложби и механизма излагачког процеса.

Друго поглавље представља део дисертације који синтетизује најважније утицаје на настанак концепта послератног Београдског сајма, при чему је, у овом делу, конструкција и технологија остављена у другом плану, али је у сталном симбиотском дејству са свим овим утицајима, те се њена улога сагледава на маргини свих наведених тема. Проблем истраживања се огледа у неколико кључних тема од којих свака Београдском сајму даје на крају упечатљиву и јединствену форму заокружене просторне концепције у архитектонско-урбанистичком смислу: порекло и рађање идеје сајма као парадигме; конкурс као тренутак обликовања идеје; теме урбанистичког планирања и компоновања послератног комплекса сајма и улога конструкције репрезентативних објеката као доминантног наратива у урбанизму; превирања и процеси усвајања првих планских докумената и њихов утицај на идеју развоја сајма; везе и интерпретације доследних идеја пуризма код сајамских мембранских површинских форми и урбанистичких концепата као средство и последица Ле Корбизјеовог (Le Corbusier) утицаја на Милорада Пантовића; преиспитивање корелација архитектонских форми и концепција са структурализмом, кроз примену конструктивних система, уз посебан наративни приказ специфичног односа теорија и интерпретација Николе Добровића и културне и архитектонске праксе Београдског сајма као свеобухватне синтезе идеолошког и материјализованог обрасца деловања државе кроз архитектуру и технику.

У трећем поглављу истраживања, посебна пажња је дата испитивању метода настанка и развоја примењених конструктивних система на архитектонским објектима великих распона. У овом делу, конструкција и технологија послератне епохе су у првом плану, у сталном компаративном вредновању са примерима из света који се могу посматрати у корелацији по форми, структури, технологији или методологији настанка. На овај начин, усвојене концепције сајамског комплекса проналазе своје место у интернационалном контексту током извођења закључака истраживања. Проблем истраживања се и овде огледа у неколико кључних тема које формирају јасну слику о континуитету развоја технолошко-инжењерског дискурса који на аутентичан начин кроз Београдски сајам као артефакт, обједињује дужи развој југословенске градитељске и научне праксе, усмерен снажним политичким и привредним мотивом. Међу овим темама посебну пажњу имају: предратно стање развоја инжењерства и примена прописа; послератна обнова мостова као велики изазов и школа инжењера; приказ значајних идеја и изведених дела; Институт за испитивање материјала и Мирко Рош, као кључне споне ширења утицаја београдске конструкторске школе у свету; Институција Института ИМС и стручно-научни колектив као посебан феномен ауторског доприноса Београдском сајму који није препознат у довољној мери кроз архитектонску теорију; упоредни евалуациони приказ конструктивних система и концепција пројектованих или изграђених у свету непосредно пре, за време изградње или непосредно након отварања и медијске промоције Београдског сајма; архитектонско-конструктивна анализа просторне концепције хале 1; архитектонско-конструктивна анализа просторних концепција хала 2 и 3. Истраживања из трећег поглавља постају значајан индикатор за проналажење бројних корелација у архитектури које нису раније уочене, а тичу се, поред већ истакнутих релација интегрисања архитектонског и урбанистичког пројектовања са формулисањем и остваривањем инжењерских концепата, те важних аналогја у југословенској и светској архитектури.

У закључном делу рада се доносе конкретни закључци проистекли из научног истраживања, своде резултати и доказује могућност њихове научне и практичне примене. Такође се идентификују правци даљег истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Истраживање кандидата Братислава Илића представља оригиналну научну студију у домену архитектуре, инжењерства и урбанизма где су обухваћена три стручна приступа уз значајан утицај социо-политичких услова.

Савременост и оригиналност дисертације препознаје се како у избору предмета истраживања, тако и у приступу истраживању проблема који се обрађује, а који се огледа у теоретској и практичној интерпретацији позиције Београдског сајма као друштвеног феномена и јединствене архитектонске праксе, недовољно до сада истражене у смислу спознаје бројних услова и утицаја који су били релевантни при његовом настанку. Она се у дисертацији утврђује применом савременог методолошког приступа заснованог на критичкој анализи која се у дисертацији систематично спроводи кроз процену свих утицаја настанка Београдског сајма, и омогућава да се сагледају бројни нови утицаји његовог животног циклуса који су до сада били на маргини научних истраживања. Овако комплексан приступ истраживачком проблему је специфичан и оригиналан, поготово када се има у виду да поједине поставке проблема нису обрађиване досадашњим истраживањима у теоретском смислу, а присутне су приликом примене пројектантског процеса у пракси. Пре свега, као најважнији утицај у дисертацији проучава се примена конструкција и нових технологија и промена методолошког приступа директним учешћем инжењера као основног дискурса у процесу пројектовања. Посебно је важно напоменути оригиналност у начину примене критичког апарата који подразумева комбинацију метода и алата анализе, провере и компарације бројних утицаја који су наведени и синтетизовани кроз ову дисертацију, која омогућава адекватну подлогу за даља истраживања у области архитектонског процеса пројектовања, историје, теорије архитектуре и конструкција, урбанизма и друштвених наука.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Приликом рада на докторској дисертацији, коришћена је изузетно обимна литература, примарни и секундарни извори, као и извори доступни на интернету. Истраживање кандидата је засновано на оригиналној пројектној и фотографској документацији и архивској грађи, примарним изворима и теоријској литератури који се односе на више тема које се дисертацијом истражују. Избор библиографских јединица указује на то да је кандидат упознат са кључним теоријским расправама и резултатима, као и са актуелним примерима у области коју истражује, и да на одговарајући начин користи изворе за аргументацију својих ставова.

Значајне примарне изворе за ово истраживање представљају аутентични документи и пројектна документација коришћена приликом изградње Београдског сајма (распис и услови конкурса, идејни пројекти и главни пројекти). Ова документација је део фонда Историјског архива града Београда као и биографије три академика – аутора Сајма из Архива библиотеке Српске академије наука и уметности у Београду, а представља део документације приликом пријема у чланство САНУ. Део примарних извора састоји се и од докумената Министарства грађевине ФНРЈ из фондова Архива Југославије, као и стручни извештаји о стању објеката

Института за испитивање материјала Републике Србије. Овде, као посебно значајне изворе, истичу се издања Београдског сајма у годинама завршетка изградње и почетка рада Сајмишта:

- *Almanah beogradskog sajma*. Beograd: Beogradski sajam, 1956.
- *Београдски сајам*. Београд: Београдске новине, 1954.

Примарне изворе чине и текстови који се баве приказом и проучавањем архитектонских и инжењерских решења, а које су израдили аутори Београдског сајма. Од посебног значаја за ово истраживање су текстови Милорада Пантовића, Бранка Жежеља и Милана Крстића:

- Пантовић, Милорад. „Ново београдско сајмиште”. *Годишњак Музеја града Београда* 4 (1957): 597–612.
- Pantović, Milorad. „Izložbe i sajmovi i nove tendencije u savremenoj arhitekturi”. *Arhitektura urbanizam* 14 (1962): 33–34.
- Pantović, Milorad. „Vizionarska arhitektura i novi vidici”. *Arhitektura urbanizam* 25 (1964): 48–50.
- Pantović, Milorad. „Atelje L. C. – Rue de Sevres 35”. *Arhitektura urbanizam* 35/36 (1965): 80–81.
- Žeželj, Branko. „Yugoslavia”. *Concrete and constructional engineering* 1 (1956): 61–83.
- Žeželj, Branko. „Dve konstrukcije iz primene prednapregnutog betona u Jugoslaviji”. *Izgradnja* 8 (1957): 1–7.
- Žeželj, Branko. „A large dome at Belgrade”. *Concrete and constructional engineering* 7 (1960): 263–270.
- Žeželj, Branko. „Razvoj građevinarstva kroz spregu nauke, projektovanja i građenja”. *Izgradnja* 6 (1980): 1–2.
- Krstić, Milan. „Tanke ljuste od armiranog betona”. *Izgradnja* 12 (1972): 1–2.
- Krstić, Milan. „Ljuste od prednapregnutog betona na novom Sajmištu u Beogradu”. *Izgradnja* 8 (1975): 36–38.
- Krstić, Milan. „Dvojno zakrivljena krovna ljusta u Beogradu: proračun i konstrukcija izložbene hale”. *Izgradnja* 8 (1975): 39–42.
- Krstić, Milan. „Primena prednaprežanja u konstrukcijama ljustaka”. *Izgradnja* 8 (1975): 43–47.

Систематизацијом резултата истраживања, литература према областима подељена је у три групе: на текстове из области техничко-технолошких наука, пре свега из области архитектуре и урбанизма са једне и инжењерства са друге стране, и на текстове из области друштвено-хуманистичких наука које се баве истраживањем друштвено-политичког простора Југославије и шире. За формирање укупне слике, истиче се литература свих ових области која сеже дубље у прошлост или обрађује тему развоја тржишта, сајамских и светских изложби (прва и друга глава):

- Ades, Dawn. *Art and power: Europe under dictators 1930-45*. London: Hayward Gallery Publishing, 1995.
- „Dodger dome generates city center proposal”. *Architectural record* 119, 4 (1956): 217–220.

- Lee, Sangun. „Technology and form: iron construction and transformation of architectural ideals in nineteenth century France, 1830-1889”. Phd Thesis, Massachusetts Institute of Technology, 1996.
- Mattie, Eric. *World's fairs*. New York: Princeton Architectural Press, 1998.
- Mitchell, Donald. „In and about the fair”. *Scribners monthly, an illustrated magazine for the people* 12, 5 (1876): 747–748.
- Semper, Gottfried. *The four elements of architecture and other writings*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Тасић, Никола и др. *Историја Београда*. Београд: Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт, 1995.
- „The opening of the American International Exhibition”. *The manufacturer and builder* 8, 6 (1876): 121–122. http://cdl.library.cornell.edu/cgi-bin/moa/pageviewer_pristup_07.08.2008.
- Udovicki-Selb, Danilo. „Le Corbusier and the Paris exhibition of 1937: the temps nouveaux pavilion”. *The Journal of the society of architectural historians* 56, 1 (1997): 42–63.
- Udovicki Selb, Danilo. „The elusive faces of modernity: the invention of the 1937 Paris exhibition and the temps Nouveaux Pavilion”. Phd Thesis, Massachusetts Institute of Technology, 1995.
- Chung, Chuihua, Jeffrey Inaba, Rem Koolhaas and Sze Tsung Leong. *Project on the city II: Harvard guide to shopping*. Cologne: Taschen, 2001.
- „Cycle of evolution”. *Architectural record* 117, 6 (1955): 155.

Секундарне библиографске изворе чине издања из различитих области, од којих се издвајају значајне публикације са временском дистанцом према ширем предмету истраживања:

- Bajford, Jovan. *Staro sajmište: mesto sećanja, zaborava i sporenja*. Beograd: Beogradski centar za ljudska prava, 2011.
- Вукотић Лазар, Марта. „Старо београдско сајмиште – оснивање и изградња”, *Годишњак града Београда* LI (2004): 143–168.
- Manević, Zoran. *Milorad Pantović* [katalog izložbe povodom dodele Velike nagrade arhitekture za 1982. godinu]. Beograd: Goša, 1982.
- Minić, Oliver. „Beogradski sajam”. *Jugoslavija* 15 (1957): 122–127.
- Odak, Tomislav. *Hrvatska arhitektura dvadesetog stoljeća: neostvoreni projekti*. Zagreb: Studio forma urbis, 2006.
- Perović, Miloš. *Srpska arhitektura XX veka: od istoricizma do drugog modernizma*. Beograd: Arhitektonski fakultet, 2003.
- Radović Mahečić, Darja (ur.). *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih*. Zagreb: Školska knjiga, 2007.

Ове библиографске изворе чине и докторске дисертације везане за друштвени развој послератног периода:

- Живанчевић, Јелена. „Социјалистички реализам у архитектонској и урбанистичкој теорији и пракси Југославије”. Докторска дисертација, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 2012.
- Игрутиновић, Милан. „Југословенско-амерички економски односи (1954–1968)”. Докторска дисертација, Универзитет у Београду – Филозофски факултет, 2018.

- Миливојевић, Дејан. „Процеси планирања, пројектовања и градње урбане целине Трга партизана у Ужицу”. Докторска дисертација, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 2018.
- Стојиљковић, Даница. „Структурализам у архитектури Југославије у периоду од 1954. до 1980. године”. Докторска дисертација, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 2017.

Истраживањем периодике, обухваћена је најбројнија литература са простора бивше СФРЈ која обрађује јавне манифестационе објекте, њихов развој у послератном периоду тога доба на тлу Југославије и обухвата области архитектуре и урбанизма, инжењерство, друштвена и политичка кретања. Посебну групу чине извори који описују шири друштвени контекст у периоду настанка Београдског сајма обрађујући различите аспекте, од социолошких и економских, до геополитичких, од којих издвајамо:

- Donson, Jerome. „The American vanguard exhibitions in Europe”. *Art Journal* 22, 4 (2015): 242–245.
- Linden, Ronald. „The impact of interdependence: Yugoslavia and international change”. *Comparative politics* 18, 2 (1986): 211–234.
- Masey, Jack and Morgan Conway. *Cold war confrontations: US exhibitions and their role in the cultural cold war*. Baden: Lars Müller, 2008.
- Fisher, Jack. „Urban analysis: a case study of Zagreb, Yugoslavia”. *Annals of the Association of American Geographers* 53, 3 (1963): 266–284.
<http://www.jstor.org/stable/2561263>.
- Flaherty, Diane. „Plan, market and unequal regional development in Yugoslavia.” *Soviet studies* 40, 1 (1988): 100–124.

Истраживање преиспитује послератни тренд развоја југословенске архитектуре која је ишла у корак са светском уметношћу, кроз директан утицај Ле Корбизјеа, групе СИАМ и других на Милорада Пантовића, пре свега кроз теоријску анализу текстова Станка Мандића, Биљане Мишић, Александра Игњатовића и мисаоних притока Николе Добровића, којима је преиспитана синтеза утицаја светске историје и теорије архитектуре (друга глава). У овом смислу, значајне су и критичке анализе о Београдском сајму Оливера Минића, Зорана Маневића, Милоша Перовића и других. Кандидат успоставља позицију архитектуре Београдског сајма као репрезентативни амблем друштвених система и културних вредности у прошлости, како их дефинише Дејна Арнолд (Dana Arnold), позивајући се на најзначајнија дела већ поменутих аутора која у критичком и теоријском смислу обједињују послератни период развоја југословенске архитектуре у корелацији са међународном теоријом, критиком и развојем интердисциплинарности у светској архитектури:

- Dobrović, Nikola. „Strukturalizam”. *Arhitektura urbanizam* 4 (1961): 20–23.
- Dobrović, Nikola. *Savremena arhitektura 4. Misaone pritoke*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije, 1965.
- Dobrović, Nikola. *Savremena arhitektura 5*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije, 1971.
- Ignjatović, Aleksandar. „Tranzicija i reforme: arhitektura u Srbiji 1952–1980”. U *Istorija umetnosti u Srbiji XX vek. Tom 2, Realizmi i modernizmi oko hladnog rata*, ur. Miško Šuvaković i dr., 689–710. Beograd: Orion art, 2012.

- Игњатовић, Александар. „Усавршена природа: Београдски сајам (1953–1957)”. *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 41 (2013): 181–203.
- Ignjatović, Aleksandar. „Out of the sands, to span the future: the architectural image of Yugoslav socialism in Belgrade”. *Centropa* 13, 1 (2013): 49–63.
- Мишић, Биљана. „Београдски сајам”. *Наслеђе* VII (2006): 127–147.
- Мандић, Станко. „Сајмиште и сајам – елементи урбанистичког склопа града”. У *Београдски сајам*, 45–84. Београд: Београдске новине, 1954.

У овој области истраживања важна су разматрања и страних аутора, пре свега Нервија (Pier Luigi Nervi), Витнија (Frank I. Whitney), Карин Шерман (Karin Šerman), Мирка Роша, Гидиона (Siegfried Giedion) и других:

- Guedes, Amancio. „The paintings and sculptures of Le Corbusier”. *Architecture SA* January/February (1988): 250–255.
- Desideri, Paolo, Pier Luigi Nervi and Giuseppe Positano. *Pier Luigi Nervi*. Bologna: Zanichelli, 1979.
- „Le Corbuiser u Indiji”. *Arhitektura: časopis za arhitekturu, urbanizam i primjenjenu umjetnost* 5–6 (1953): 63.
- Leonhart, Fric. *Prednapregnuti beton u praksi*. Beograd: Građevinska knjiga, 1968.
- Louč, Džudi. „Arhitektonski atelje kao laboratorij”, prev. Vesna Mujičić. U *Istorija moderne arhitekture: antologija tekstova. Knj. 2/A, Kristalizacija modernizma*, prir. Miloš Perović, 425–437. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet, 1999.
- Mos, Stanislaus fon. „Purizam”, prev. Vesna Mujičić. U *Istorija moderne arhitekture: antologija tekstova. Knj. 2/A, Kristalizacija modernizma*, prir. Miloš Perović, 264–274. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet, 1999.
- Nervi, Pier Luigi. „Philosophy for building correctly”. *Architectural record* 119, 4 (1956): 256–264.
- Nervi, Pier Luigi. *Neue Strukturen*. Teufen: Niggli, 1963.
- Rigassi, Clemente „Robert Maillart (1872-1940) Ingenieur”. Zurich: ETH-Bibliothek, 1988. <https://doi.org/10.3929/ethz-a-000482170>
- Roš, Mirko. „Switzerland”. *Concrete and constructional engineering* 1 (1956): 195–209.
- Sprague Smith, Carleton. „Architecture of Brazil”. *Architectural record* 119, 4 (1956): 187–195.
- „CIAM X”. *Arhitektura: časopis za arhitekturu, urbanizam i primjenjenu umjetnost* 1 (1956): 3–4.
- Šerman, Karin. „O problemu istine u arhitekturi: Gottfried Semper i pokušaj ustroja istinskog arhitektonskog sustava”. *Prostor* 8, 2 (2000): 137–174.
- Whitney, Frank. „The architect and the engineers”. *Architectural record* 119, 4 (1956): 155–165.

Овде су такође важна и разматрања бројних домаћих аутора, пре свега Ђорђа Лазаревића, Милорада Ивковића, Угљеше Богунковића, Ранка Радовића као и многих других:

- Bogunović, Uglješa. „Milan Krstić u tvoračkom timu”. *Izgradnja* 8 (1975): 7–9.
- Ivković, Milorad. „Osvrt na radove Milana Krstića iz oblasti krivih površinskih nosača”. *Izgradnja* 8 (1975): 10–112.

- Lazarević, Đorđe. „O budućim gradskim mostovima u Beogradu”. *Urbanizam i arhitektura: časopis za arhitekturu, urbanizam i primjenjenu umetnost* 5–6 (1950): 156–159.
- Lazarević, Đorđe. „Epohalni i sa istorijom savremeni konstruktori”. *Arhitektura urbanizam*. 51 (1968): 7–12.
- Radović, Ranko. „Novi materijali i rađanje moderne arhitekture”. *Arhitektura urbanizam* 44 (1967): 45–48.
- *Stari sajmovi Zagreba – Zagrebački velesajam 1909–1989*. Zagreb: Velebit, 1989.
- Vučetić, Radomir. „Fundiranje hale broj 3 na Novom beogradskom sajmištu”. *Izgradnja* 3 (1957): 1–5.
- Šlajmer, Marko. „Gospodarsko razstavišče v Ljubljani”. *Arhitekt: revija za urbanizem, arhitekturo in oblikovanje* 5 (1960): 65–70.

Посебну категорију библиографских извора чини литература која се истиче у закључним разматрањима, успостављајући везу претходних истраживања са савременим тумачењима, теоријама и трендовима развоја архитектонске теорије и праксе. Београдски сајам се од феномена епохе настанка поставља у савремени контекст трансформишући се као артефакт и материјално културно добро социјалистичке Југославије, али и нематеријално културно добро усвајаног културног обрасца једне значајне епохе, отварајући нове расправе и питања будућности. У овој групи библиографских јединица издвајају се следећи извори:

- Anderson, Travis T. „Complicating Heidegger and the truth of architecture”, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 69, 1 special issue (2011): 69–79. <https://www.jstor.org/stable/42635838>
- Di Maggio, Paul. „Classification in art”, *American sociological review* 52, 4 (1987): 440 <https://www.jstor.org/stable/2095290>
- Đokić, Vladan, Milica P. Milojević and Aleksandra Milovanović, „Enhancing of heritage awareness and sustainability of built environment in architectural and urban design higher education: review of best practices”. In *Architectural heritage and urban planning: proceedings: XI scientific and professional conference*, 20–30. Belgrade: Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2021.
- Guyer, Paul. „Kant and the philosophy of architecture”, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 69, 1 special issue (2011): 7–19. <https://www.jstor.org/stable/42635832>
- Milojević, Milica P., Marija Maruna and Aleksandra Djordjević. „Transition of collective land in modernistic residential Settings in New Belgrade, Serbia”. *Land* 8 (2019): 174. <https://doi.org/10.3390/land8110174>
- Мишић, Биљана. „О вредновању и заштити послератне архитектуре”, *Наслеђе* 11 (2010)
- Moneo, Rafael. „Seeking the significance of today’s architecture”, *Log* 44 (2018): 35–44
- Nenadović, Aleksandra, Žikica Tekić and Saša Đorđević. „Environmentally-based structural design criteria for buildings”. *Thermal Science* 22, Suppl. 4 (2018): 1047–S1058.
- Nikolić, Vladan i dr., „Proportional ratios and geometric setups for achieving the hovering effect of architectonic structures”. *Tehnički vjesnik* 23, 2 (2016): 579–588.
- Rigl, Aloiz. „Moderni kult spomenika, njegova bit, njegov postanak”, u *Anatomija povijesnoga spomenika*, Marko Špičić (Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2006)
- Rosi, Aldo. *Arhitektura grada* (Karlovac: Biblioteka Psefizma, 1999)
-

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У оквиру докторске дисертације примењен је низ истраживачких метода којима су проверене постављене научне хипотезе. С обзиром на то да је истраживање дефинисано кроз конкретан предмет истраживања својим садржајем проверава присуство наведених дискурса мултидисциплинарним приступом, истражујући поља историје, теорије и критике архитектуре, историјско-геополитичког и друштвеног утицаја и инжењерства у послератном периоду настанка комплекса Београдског сајма. Због сложености предмета истраживања и постављених хипотеза, у истраживачком раду су примењене различите методе истраживања: историјско-интерпретативна анализа, компаративна анализа, логичка аргументација, анализа студије случаја, синтеза.

Београдски сајам као свеобухватна студија случаја подразумева широк методолошки оквир истраживања у периоду настанка од 1953. до 1957. године. У првој фази је примењен метод анализе грађе, примарних извора и пројектне документације, систематизација и одабир података за следећу фазу истраживања. У другој фази истраживања, основни метод који је кроз студију примењен је компаративни метод, где су вршене кроз појединачна поглавља упоредне анализе стратегија настанка Београдског сајма у односу на принципе модерне архитектуре и инжењерства тог периода у свету. Закључни део рада садржи синтезу резултата теоријског истраживања, њихову интерпретацију и евалуацију. На крају истраживања извршена је провера претходно постављених и очекиваних резултата истраживања, као и препоруке за даља истраживања.

На основу наведеног, може се закључити да је примењена методологија истраживања обезбедила квалитетне истраживачке резултате, као и да су примењени научни методи омогућили адекватну проверу постављених хипотеза истраживања.

3.4. Применљивост остварених резултата

Примена резултата остварених у овој докторској дисертацији је веома широка и има изражену како теоријску, тако и практичну компоненту. Дисертација истиче сајамске изложбе као спектакле који имају утицаја на целокупан развој градова како у претходним временима, тако и у будућности, те отвара ново виђење архитектуре Београдског сајма као метафору трансформације друштвених и економских односа у Србији. Имајући у виду развој просторних целина у ширем окружењу, примена резултата истраживања је значајни фондус у смислу редефинисања појма сајмишта у институционалном смислу у будућем свеобухватном привредном, демографском, инфраструктурном, урбанистичком и новом, геополитичком развоју Београда. Применљивост ове дисертације оцртава се у посебним изазовима у његовом будућем развоју кроз однос са новим комплексима који се развијају у непосредној близини са одсуством анализе сајма, интеракције и његовим потенцијалом за развој ширег подручја града. Будућа истраживања су изузетно важна, ако се посматрају кроз призму историјског наслеђа и универзалности проблема животног циклуса овог сајамског комплекса, али и југословенске и српске архитектуре уопште. Примена резултата овог истраживања, поред историографског значаја, кроз дијалектички приступ отвара бројна питања која се даље могу развијати кроз различите форме дубљих научних разматрања методолошких приступа пројектовања у савременој архитектури, или кроз развој институционалних иницијатива. Отварају се могућности даљег истраживања историје и

теорије архитектуре, развоја инжењерства и конструкција у Југославији, као и корелације са европском и светском архитектуром двадесетог века. Дисертација омогућава нова истраживања о процесу пројектовања на пољу теорије архитектуре, а на пољу урбанизма наставак истраживања и евалуације уже и шире локације Београдског сајма, свих његових елемената, редефинисање могућности и ограничења у садашњем и будућем урбанистичком развоју овог дела Београда.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Предметна докторска дисертација показује да кандидат поседује способност за самосталан научно-истраживачки рад. То се огледа у консултовању релевантне литературе, повезивању знања из области архитектуре и инжењерства, посебно оних у домену историје и теорије архитектуре и урбанизма, историје и теорије конструкција као и области друштвено-хуманистичких наука које се баве истраживањем друштвено-политичког простора Југославије, са посебним нагласком на јавне манифестационе комплексе, односно специфичне објекте спектакла са истакнутом применом иновативних конструктивних система и технологија.

Кандидат је кроз овај рад показао самосталност у идентификацији сложеног проблема истраживања, као и одабиру, примени и интерпретацији метода истраживања на одабрани предмет истраживања. Докторска дисертација показује да кандидат влада вештинама употребе разних научних метода истраживања у поменутих областима, почев од критичке теоријске анализе, анализе садржаја разних извора, метода прикупљања и обраде података, компаративне анализе и синтезе и интерпретације резултата истраживања. Кандидат је кроз формирану методологију и концептуални оквир истраживања показао изузетну способност дефинисања и обраде специфичне теме.

Значајан показатељ способности кандидата за самосталан научни рад произилази из публикованих радова из шире области дисертације. Комисија закључује да кандидат Братислав Илић поседује неопходна знања и способности за успешан самостални научно-истраживачки рад и да ће на тај начин допринети развоју савремене теорије и праксе у образовно-научном пољу техничко-технолошких наука, научној области архитектуре.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Дисертација Братислава Илића испољава научни допринос у одабиру, поставци и обради теме, истражујући свеобухватну синтезу идеолошког и материјализованог обрасца деловања државе кроз архитектуру, инжењерство и урбанизам, који се огледа као:

- допринос у области архитектуре и урбанизма као прилог проучавању историје и теорије архитектуре и урбанизма, историје развоја конструкција и технологија у грађевинарству.
- кроз анализу бројних пројектних програма јавних објеката манифестационе архитектуре, индустрије и другог, представља прилог проучавању архитектонског и урбанистичког пројектовања, као и проучавању оптимизације конструкција и примене нових технологија у другој половини двадесетог века.
- представља систематизован, дијалектички комплексан и целовит методолошки приступ, који може имати примену на сличним истраживачким темама у будућности, с обзиром на то да су ретка истраживања која на овај начин ближе остварују корелацију друштвено-хуманистичких и техничко-технолошких наука.
- допринос кроз мултидисциплинарност приступа у ширем друштвеном и научном контексту – истраживањем културног, научног и друштвеног утицаја разматрајући мисаоне токове савременика настанка Београдског сајма односно социјалистичког друштва, на основу теоријских поставки савремених теорија о архитектури и урбанизму и кроз интерпретације класичних теоретичара уметности и архитектуре.

Посебан допринос дисертације се огледа у могућности универзалне примене основних поставки креираног методолошког оквира приликом проучавања инжењерске архитектуре јавних објеката спектакла, као и свих фаза процеса пројектовања и настанка савременог архитектонског дела заснованог на примени иновативних конструктивних система и технологија.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Дисертација је пажљиво формулисана, научно заснована и представља заокружену истраживачку целину. Научни доприноси који су остварени у дисертацији представљају унапређење научних знања, имајући у виду да је на иновативан начин дијалектичким приступом отворен низ бројних питања синтезе архитектонске, инжењерске и урбанистичке концепције, истовремено ширећи поље деловања ове архитектуре са тржишног, и на политички, културни и медијски простор, што је данас већ уобичајен тренд.

Отварају се могућности даљег истраживања историје и теорије архитектуре, или развоја конструкција у ширем контексту, имајући у виду утврђене корелације са европском и светском архитектуром. Анализом, идентификацијом и синтезом релевантних аспеката у оквирима истраживаних области, ово истраживање доприноси разумевању и развоју

методологије пројектовања инжењерски захтевних објеката као носилаца друштвених промена, са посебним акцентом на сајамске комплексе.

Анализом, идентификацијом и синтезом релевантних аспеката у оквирима истраживаних области, кандидат успоставља оригинални, интегрисан, и контекстуализован приступ креирању методолошког оквира за наставак истраживања и евалуације сајамских комплекса уопште и значаја типолошке идентификације објеката спектакла у контексту развоја друштва и примене нових конструктивних и технолошких решења на њима. Поред тога проверава и истиче закључке једне објективне и савремене евалуације уже и шире локације Београдског сајма, свих његових елемената, при чему не искључује редефинисање могућности и ограничења у садашњем и будућем урбанистичком развоју овог дела Београда у контексту заштите и ревитализације постојећег комплекса.

Дисертација је проверена у односу на плагијаризам и оцењено је да је заступљеност неодговарајуће цитираних делова рада у минималном обиму, те да је дисертација самосталан, оригиналан научни рад, који представља резултат властитог и оригиналног истраживања.

4.3. Верификација научних доприноса Братислава Илића

Списак радова кандидата који су резултат истраживања у оквиру докторске дисертације:

Рад у међународном часопису (M22):

Sudimac, Budimir, Bratislav Ilić, Vladimir Munćan and Aleksandar S. Anđelković. „Heat Flux Transmission Assessment of a Vegetation Wall Influence on the Building Envelope Thermal Conductivity in Belgrade Climate”. *Journal of Cleaner Production* 223 (2019): 907–916.

Саопштење са међународног скупа штампано у целини (M33):

Ilić, Bratislav. „Messekompexe: Architektur als Ausdruck für den ökonomischen und politischen Aufstieg und Fall jugoslawischer Städte”. *Kakanien Revisited - platform for interdisciplinary CE and SEE studies and networking, Austrian Ministry for Science and Research (BM.W_F) and the University of Vienna.*

http://www.kakanien.ac.at/beitr/re_visions/Bilic1.pdf

Саопштења са међународних скупова штампаних у изводу (M34):

Ilić, Bratislav. „Architecture of mass events in Yugoslavia: The maturation of society and the search for "style" using technologies and constructions“. In *International conference: Balkan Patterns in Urbanism and Architecture: Challenges*. Belgrade, 2017.

Blagojević, Ljiljana, **Bratislav Ilić**, Ana Janković Čorbić, Jelena Živančević, Jelena Savić, Branislav Folić, Mihajlo Lujak, Tatjana Karabegović and Jefto Terzović. „Belgrader Atlas – Stadtbild Belgrads”. In *Internationale Zukunftswerkstatt „Narrationen und Konstruktionen von Identität/Nationalität/Geschichte in Bosnien und Herzegowina, Kroatien und Serbien im 20. und 21. Jahrhundert”*, 32–34. Zagreb: Goethe-Institut Kroatien, 2008.

Рад у врхунском часопису националног значаја (M51):

Плић, Bratislav. „Kreativni sektor i metamorfoza prostora – Grad informaciono-tehnološke ere 21. veka”. *Kultura* 128 (2010): 113–128.

Саопштења са скупова националног значаја штампано у целини (M63):

Плић, Bratislav. „Uticaj svetskih izložbi na razvoj koncepta Beogradskog sajma 1952–1958”. U *Zbornik radova sa II simpozijuma studenata doktorskih studija iz oblasti građevinarstva, arhitekture i zaštite životne sredine (PhIDAC 2010)*, ur. Vlastimir Radonjanin i Nađa Kurtović Folić. Novi Sad: Fakultet tehničkih nauka, Departman za građevinarstvo, 2010.

Плић, Bratislav i Jefto Terzović. „Optimizacija trodimenzionalnih dvostruko zakrivljenih amorfnih formi u arhitekturi”. *Nauka+Praksa* 13(2010): 29–32.

Плић, Bratislav. „Konstruktivni sistemi izložbenih dvorana Beogradskog sajma”. *Nauka + Praksa* 12 (2009): 39–42.

Nestorović, Miodrag, Bratislav Plić i Jefto Terzović. „Ispitivanje eksperimentalnog kompjuterskog modela hale br. 3 Beogradskog sajma u kontekstu razvoja savremenih trodimenzionalnih struktura”. U *Zbornik radova INDIS 2009 –planiranje, projektovanje, građenje i obnova graditeljstva*, ur. Radomir Folić i dr., 337–344. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu – Fakultet tehničkih nauka, 2009.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу анализе дисертације кандидата Братислава Илића, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом. Дисертација задовољава научне критеријуме и пружа научни допринос научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Архитектура* за коју је матичан Архитектонски факултет, односно научни допринос који се односи на проучавање историје и теорије архитектуре и урбанизма кроз систематизован, дијалектички комплексан и целовит методолошки приступ проучавања архитектонског и урбанистичког процеса пројектовања уз примену и оптимизацију иновативних конструкција и технологија у грађевинарству. Комисија констатује да су структура дисертације, проблем и предмет истраживања, примењени научни методи и научне хипотезе у складу са пријавом теме за коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Утврђује се да докторска дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме, како у погледу квалитета и научне аргументације, тако и у погледу остварених резултата, научних доприноса и применљивости добијених резултата у оквиру даљих истраживања.

Кандидат је показао способност за научно-истраживачки рад кроз рад на самој дисертацији, као и у погледу остварених резултата, при чему комисија истиче јединствен методолошки приступ подређен темама које сежу из прошлости у садашњост као део шире дебате који се односи на синтезу инжењерства и архитектонско-урбанистичког концепта јавних манифестационих комплекса у Југославији у послератном периоду, у ужем смислу оцртан кроз комплексан пројектни програм Београдског сајма, посебно указујући на значај

друштвено-хуманистичких наука које се баве истраживањем друштвено-политичког простора Југославије. Ова докторска дисертација формира нови сет теоријских знања за даљи научно истраживачки рад ширег значаја, која могу значајно да унапреде разумевање и тумачење модерне и савремене архитектуре, али и допринос у тумачењу свих фаза процеса пројектовања и настанка савременог архитектонског дела. Докторска дисертација заснива се на релевантној литератури, ставовима и широком обиму сазнања до којих су дошли домаћи и страни истраживачи из области архитектуре, конструкција и урбанизма.

У складу са наведеним, Комисија предлаже Научном и наставно-уметничком већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом "БЕОГРАДСКИ САЈАМ - СИНТЕЗА АРХИТЕКТУРЕ И ГРАЂЕВИНСКОГ ИНЖЕЊЕРСТВА (1953-1957)" кандидата Братислава Илића, дипл.инж.арх. прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 01.12.2023. године

Чланови Комисије

др Александра Ненадовић, члан Комисије
доцент Универзитета у Београду, Архитектонског факултета,

др Владан Ђокић, члан Комисије
редовни професор Универзитета у Београду, Архитектонског факултета,

---

др Владан Николић, члан Комисије
ванредни професор Универзитета у Нишу, Грађевинско - Архитектонског факултета